

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 5 Aralık 2016
Nr. Ref.: RK1011/16

KABUL EDİLMEZLİK KARARI

Başvuru No: KI07/15

Başvurucu

Shefki Zogiani

Kosova Yüksek Mahkemesinin PAKR.nr.499/2013 sayı ve 6 Ocak 2014 tarihli kararı hakkında anayasal denetim başvurusu

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Arta Rama-Hajrizi, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Bekim Sejdiu, Üye
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, Üye
Gresa Caka-Nimani, Üye

Başvurucu:

1. Başvuru Bay Shefki Zogiani (bundan böyle: başvuru) tarafından teslim edilmiş olup, başvuru Kosova İşkence Mağdurları Merkezi tarafından görevlendirilmiş olan avukat Visar Vehapi temsil etmiştir.

İtiraz Edilen Karar

2. Başvurucu, Priştine Bölge Mahkemesinin P.nr. 134/2008 sayı ve 2 Nisan 2009 tarihli kararıyla ilgili Kosova İstinaf Mahkemesinin PAKR. nr. 499/2016 sayı ve 6 Ocak 2014 tarihli kararı, Yüksek Mahkemenin Ap.nr. 359/2009 sayı ve 16 Haziran 2010 tarihli kararı ve Priştine Bölge Mahkemesinin P.nr. 208/10 sayı ve 12 Temmuz 2013 tarihli kararına itiraz etmiştir.
3. İstinaf Mahkemesi kararı 27 Ocak 2014 tarihinde başvurucuya teslim edilmiştir.

Başvurunun Konusu

4. Başvurunun konusu itiraz edilen kararlarla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin [bundan böyle: Sözleşme] 5.3 madde fıkrası [Özgürlük ve Güvenlik Hakkı] ve Sözleşme'nin 6. maddesiyle [Adil Yargılanma Hakkı] bağlantılı olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasasının (bundan böyle: Anayasa) 31. maddesinden [Adil ve Tarafsız Yargılanma Hakkı] kaynaklanan makul bir süre içerisinde bir yargı kararının alınması hakkını ihlal edildiği iddiasıyla mezkur kararlar hakkında anayasal denetim talebidir.

İlgili Hukuk

5. Başvuru Anayasa'nın 113.7 fıkrası, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanun (bundan böyle: Kanun) 47. maddesi ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan böyle: İçtüzük) 29. kuralına dayandırılmıştır.

Başvuru Süreci

6. Başvurucu 21 Ocak 2015 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine (bundan böyle: Mahkeme) başvurusunu teslim etmiştir.
7. Mahkeme Başkanı 9 Şubat 2015 tarihinde Üye Arta Rama-Hajrizi'yi raportör yargıç olarak görevlendirmiş, Üyeler Altay Suroy (başkan), Snezhana Botusharova ve Kadri Kryeziu'dan oluşan Ön İnceleme Heyeti'ni belirlemiştir.
8. Mahkeme, başvurunun kaydedildiğini 28 Nisan 2015 tarihinde başvurucuya bildirmiştir.
9. Üyeler Enver Hasani ile Kadri Kryeziu'nun görev süreleri 26 Haziran 2015 tarihinde dolmuştur. Üye Altay Suroy 1 Temmuz 2015 tarihinde Üye Arta Rama-Hajrizi'nin yerine raportör yargıç görevine atanmıştır. Üye Ivan Čukalović ise Üye Kadri Kryeziu'nun yerine Ön İnceleme Heyeti üyeliğine görevlendirilmiştir.
10. Başvurunun birer nüshası 18 Ocak 2016 tarihinde Priştine Temel Mahkemesine, Kosova İstinaf Mahkemesine ve Kosova Yüksek Mahkemesine gönderilmiştir.

11. Başvurunun birer nüshası 18 Ocak 2016 tarihinde başvuru ile Priştine Temel Mahkemesi, Kosova İstinaf Mahkemesi ve Kosova Yüksek Mahkemesine gönderilmiştir.
12. Priştine Temel Mahkemesi, Kosova İstinaf Mahkemesi kararının başvuru tarafından teslim aldığı tarihi gösteren teslim tesellüm pusulasını 1 Mart 2016 tarihinde Mahkeme'ye ulaştırmıştır.
13. Başvurucu, 6 Nisan 2016 tarihinde Priştine Temel Mahkemesinde bir duruşmanın yapılması öngörüldüğünü 14 Mart 2016 tarihinde Mahkeme'ye bildirmiştir.
14. Mahkeme 17 Mart 2016 tarihinde Priştine Temel Mahkemesinden davanın durumu hakkında ve duruşmanın yapıp yapılmadığı konusunda bilgi istemiştir.
15. Priştine Temel Mahkemesi 21 Mart 2016 tarihinde Mahkeme'ye gönderdiği cevabında başvuru davasının devam ettiğini ve bir sonraki duruşmanın 6 Nisan 2016 tarihinde öngörülmüş olduğunu bildirmiştir.
16. Ön İnceleme Heyeti 13 Eylül 2016 tarihinde Raportör Yargıç'ın raporunu inceledikten sonra Mahkeme Heyetine başvurunun kabul edilmezliği yönünde teklif sunmuştur.

Olguların Özeti

17. Priştine Bölge Savcılığı 14 Şubat 2008 tarihinde başvuru hakkında iddianame hazırlamış olup, başvurucuyu dönemin Kosova Ceza Kanunuyla ceza gerektiren fiil olan ağır cinayetin azmettiricisi suçunu isnat etmiştir.
18. Priştine Bölge Mahkemesi 2 Nisan 2009 tarihinde (P.nr. 134/2008 sayılı kararlar) başvurucuyu kan gütme saikiyle üçüncü taraf olan B. O.'yu öldürmek üzere yeğeni K. Z.'yi cinayete azmettirme ağır sunudan suçlu bulmuş, Kosova Ceza Kanununun 147. madde 9. fıkrası ve 24. maddesi gereğince 5 Şubat 2008 tarihinde itibaren devam eden tutukluluk süresi de hesaplanarak 10 (on) yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.
19. Başvurucu, ceza muhakemesi usulü esas hükümlerinin ihlali, olgusal durumun yanlış ve eksik tespiti ile Ceza kanunu ihlali nedeniyle Kosova Yüksek Mahkemesi nezdinde ceza kararına itiraz etmiştir.
20. Yüksek Mahkeme 16 Haziran 2010 tarihinde (Ap. nr. 359/2009 sayılı karar) başvuru davasının itirazını onayıp Bölge Mahkemesinin kararını bozmuş ve yeniden yargılanması için dava dosyasını iade etmiş ve başvuru davasının tutukluluk halinin devamına hükmetmiştir.
21. Başvurucu 27 Temmuz 211 tarihinde Priştine Bölge Mahkemesinden ceza yargılaması sürecinin hızlandırılmasını talep etmiş ve Lipjan Tutukluluk Merkezindeki tutukluluk halinin aşırı uzatıldığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Bölge Mahkemesindeki yargılamasının başlamayışından şikayetçi

olmuş ve Yüksek Mahkeme yeniden yargılama için dosyayı iade etmiş olmasına rağmen çeşitli nedenlerden dolayı yeniden yargılama sürecinin sürüncemede bırakıldığını ileri sürmüştür.

22. Başvurucu iki davasının EULEX Hakimlerinin yargılama yetkisi içerisine dahil edilmesini talep etmiş, ayrıca Priştine Bölge Mahkemesi ile mahkeme heyetinin yapısı hakkında şikayet etmiştir. EULEX başvurusunun davasının kendi yargılama yetkisi içerisine geçmesini reddetmiş ancak Priştine Bölge Mahkemesindeki yargılama heyetinin yapısı hakkındaki endişelerini dile getirmiştir.
23. Başvurucu 2012 yılında Priştine Bölge Mahkemesi Başkanına birkaç dilekçe göndermiş, mahkeme heyetinin değiştirilmesini talep etmiştir. Başvurusunun mahkeme heyetinin değiştirilmesine ilişkin talebi kabul edilmiş ve yeni heyet 12 Temmuz 2013 tarihinde yargılama sürecini başlatmıştır.
24. 1 Ocak 2013 tarihinde 03/L-199 sayılı Mahkemeler kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun şunu öngörmüştür: *Temel Mahkeme Ağır Suçlar Departmanı Kosova Ceza Kanununda öngörülmüş olan ceza davaları hakkında yargılama yapar.*
25. Priştine Temel Mahkemesi 12 Temmuz 2013 tarihinde çıkardığı P.nr. 208/10 sayılı kararla Kosova Ceza Kanunu 24. maddesiyle bağlantılı 147. madde 9. fıkrası gereğince cinayete azmettirme suçundan dolayı başvurusunu, 5 Şubat 2008 tarihinden devam eden tutukluluk hali içerisinde geçen süre de hesaba katılarak, 10 (on) yıl hapis cezasına mahkum etmiştir.
26. Başvurucu 25 Ağustos 2013 tarihinde Kosova İstinaf Mahkemesine başvurarak ceza yargılama usulü ihlali, olgusal durumun yanlış ve eksik tespiti ile Ceza kanununun ihlal edildiğini ileri sürmek suretiyle ceza kararına itiraz etmiştir.
27. Temel Mahkeme, başvurusunun itiraz dilekçesinin İstinaf Mahkemesine gönderilmek üzere henüz işleme konmadığını 26 Kasım 2013 tarihinde başvurusuna bildirmiştir.
28. Başvurucu 29 Kasım 2013 tarihinde Temel Mahkemeye hitaben: (i) kendi talebi doğrultusunda dilekçesinin İstinaf Mahkemesine iletilmesi için işleme konması, (ii) davasının hızlandırılıp sonuçlandırılmasını talep etmiş ve (iii) tüm makul süreler aşılırsa 6 (altı) boyunca tutuklu olduğunu bildirmiştir. Başvurucu açık bir şekilde tutukluluk halinin devam etmesi ile ceza davasının sürüncemede kalmasının makul bir süre içerisinde adil ve tarafsız yargılanma hakkını ihlal ettiğini ve bu durumun Anayasa, yürürlükteki mevzuat ile Kosova'da uygulanabilir olan uluslararası sözleşmeler aykırı olduğunu belirterek şikayet etmiştir.
29. Kosova İstinaf Mahkemesi 6 Ocak 2014 tarihinde (PAKR. nr. 499/2013 sayılı karar) Temel Mahkeme kararını bozmuş ve yeniden yargılama ile yeni karar için dava dosyasının Temel Mahkemesine iadesi ve başvurusunu tutukluluk halinin sonlandırılmasına hükmetmiştir.

30. Temel Mahkeme kararındaki çelişkilerle ilgili olarak İstinaf Mahkemesi kararında şunlara yer verilmiştir:

Bir yerde onun BO'ya hesap sorduğu belirtilmektedir. Oluşan koşullarda bu durum normaldir. Devamında bilinçli olarak sanık K.'ye yönelik sürekli etkiden bahsedilir. Hüküm metni hem gerekçe hem de dava dosyasıyla çelişmektedir. Hüküm metninde Shefki'nin (Başvurucu) "sanık K. üzerinde bilinçli ve sürekli olarak etki ettiği" belirtilmekle beraber dava dosyasında, tanıkların tanıklıklarında ve başka hiçbir yerde böyle bir tespit bulunamamıştır. Bu da kararı CMUK 370. maddeyle bağlantılı 384. madde 1. fıkra 12. bendi uyarınca anlaşılabilir ve çelişkili kılmaktadır.

31. Temel Mahkeme'nin Yüksek Mahkeme önerilerine uymamasıyla ilgili olarak İstinaf Mahkemesi kararının ilgili kısmı şunu belirlemiştir:

Kosova Yüksek Mahkemesi'nin Ap. nr. 359/2009 sayı ve 16.06.2010 tarihli kararıyla feshedilen P.nr. 134/2008 sayı ve 02.04.2009 tarihli karara ilişkin olarak ilk derece mahkemesi suçun işlenmesine ilişkin sanık Shefki'nin (başvurucu) iradesinin doğrulanacağı kararı belirleyici olgular hakkında gerekçe bildirmeksizin Yüksek Mahkeme önerilerini dikkate almamıştır. Bu mahkeme de sanık Shefki ile cinayeti işlemek için sanık K. üzerinde onun etkisi hakkında belirtilen gerekçelerin tamamen anlaşılabilir olduğu görüşündedir.

32. Başvurucunun tutukluluk halinin devamına ilişkin olarak İstinaf Mahkemesi şunu tespit etmiştir:

Tutuklulukla ilgili olarak bu mahkemenin ceza heyeti, bu halin belirlenmesine ilişkin koşullar ve ortam bulunmadığını değerlendirerek CMUK 402. madde 4. fıkrası uyarınca sanık Shefki Zogia'nin tutukluluk halinin durdurulmasına hükmetmiştir.

33. Priştine Temel Mahkemesi başvuru davasının durumuyla ilgili olarak 21 Mart 2016 tarihinde Mahkeme'ye ilave bilgiler sunmuştur. Bu bilgiler şunlar belirtilmiştir:

PKR nr. 31/14 sayılı dosya, Kosova İstinaf Mahkemesinin bu davaya ilişkin 03.03.2016 tarihli kararıyla, yeniden yargılama/ karar alma için iade edilmiştir. Bir sonraki duruşma tarihi ise 06.04.2016 olarak belirlenmiştir. Dava halen devam ettiği için teslim edilmesini talep ettiğiniz herhangi bir karar şimdiye kadar alınmamıştır.

Başvurucunun İddiaları

34. Yargılama sürecinin sürüncemede bırakılmasıyla ilgili olarak başvuru şunu ileri sürmüştür: *Kosova Ceza Muhakemeleri Kanununun 285. madde 2. fıkrası gereğince bu kanunun 254. madde 5. fıkrası uyarınca çıkarılan emirname tarihinde itibaren 1 (bir) ay içerisinde yargılama başlar. Yargı incelemesi hükümleri, mutatis mutandis, bu yargılama için de geçerlidir.*

Söz konusu ceza davasında yeniden yargılama için dava dosyasının iade edildiği tarihten bir yıl geçmiş olmasına rağmen yargılama henüz başlamamıştır. Başvurucular herhangi bir kanun yoluyla gecikme ve sürüncemelere itiraz edememektedir. Bunun sonucu olarak da başvurusunun 6 (altı) yıl boyunca tutukluluğu hakkında meşruiyet ve anayasal denetim başvurusunda bulunma imkanı sınırlandırılmıştır.

35. Tutukluluk halinin kanuna aykırılığı konusunda başvuru şunu ileri sürmüştür: *Yeniden yargılama henüz başlamamış olmasına rağmen ceza davasının halen yargılama aşamasında olduğu olgusuyla ilgili olarak, bu olgu, tutukluluk süresi ve ceza davasının kanuni süreler ötesinde sürüncemede kalmasıyla ilgili olarak makul süre içerisinde adil yargılanma hükümleri ihlallerinin Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesinde bir engel teşkil etmez.*
36. Sözleşmenin 5. madde 3. fıkrası ihlaliyle ilgili olarak başvuru şunu belirtmiştir: *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi mahkeme öncesi aşamada “ilgili ve yeterli olan tedbirler” özgürlükten mahrum etmeyi gerektelendiriyor olsa da sanığın “makul süre” ötesinde özgürlükten mahrum edilmesiyle, süreç istenilen süratte ilerlemediği için AİHS’nin 5. madde 3. fıkrası ihlal edilmiş olabilir (bkz. Tomasi v. Fransa, AİHM 27 Ağustos 1992, 99 ve 102) Kendi içtihadından AİHM, W. v. İsviçre davasında 26 Ocak 1993 tarihli kararda “ön inceleme aşamasında özgürlükten mahrumiyet davanın karmaşıklığı ve davalının davranışına bağlı olduğunu tespit etmiştir.*
37. Kanun yollarının tüketilmesiyle ilgili olarak başvuru şunu ileri sürmüştür: *Başvurucu, sürecin hızlandırılması ve sürüncemenin önlenmesi amacıyla hakkında yeniden yargılamanın belirlenmesini sürekli olarak talep etmek suretiyle adli süreçte kendisinden beklenen tüm kanun yollarını tüketmek için her şeyi yapmıştır. Adalet mahkemeleri sürünceme nedeniyle herhangi bir bilgi verilmemiş veya adalet yargısında bu ceza davasına ilişkin herhangi bir talebin beyhude veya etkisiz olacağı sonucuna götürecek makul bir gerekçe bildirilmemiştir.*
38. Başvurucu Mahkeme’den “tutukluluk tedbiri ve Anayasa ile güvence altına alınmış olan ve adalet mahkemelerinin de bu yargılamayı makul bir sürede yapmakla mükellef olmalarına rağmen bu konuda başarısız olduklarından makul bir süre içerisinde adil yargılanma hakkı anlamında sürecin sürüncemede bırakılmasına ilişkin meşruiyet değerlendirmesi veya anayasal kontrol yapılmasını talep etmiştir. Dava halen yeniden yargılanmak üzere beklemede olduğu bu süreçte davanın sonucu hakkında peşin bir hüküm bildirmeyi istemeksizin, başvuru ilk iki yargılamada 10 (on) yıl hüküm giymiş olup onun tutukluluk hali altı (6) yıl sürmüştür.

Başvurunun Kabul Edilirliği

39. Mahkeme öncelikle başvurunun Anayasada belirtilmiş ve Kanun ile İçtüzükte ayrıntıları verilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirip getirmediğini değerlendirmek durumundadır.

40. Mahkeme bununla ilgili olarak Anayasa'nın 113. madde 7. bendine atıfta bulunur. Hüküm şöyledir:

7. Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.

41. Mahkeme ayrıca Kanun'un 47 ve 49. maddelerine de atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir:

*Madde 47
Bireysel istemler*

1. Herhangi bir kamu otorite tarafından Anayasa ile garanti edilen bireysel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğinin iddia edilmesi durumunda her bireyin Anayasa Mahkemesi tarafından kanuni koruma istemesi hakkı vardır.

2. Birey, sadece yasa ile tayin edilen tüm hukuki araçların tükenmiş olması durumundan sonra sözü edilen istemi başlatabilir.

*Madde 49
Süreler*

İstem dört (4) ay bir süre içerisinde sunulur. Süre, müracaatta bulunan kişiye mahkeme kararının teslim edilmesi gününden itibaren başlar. Tüm diğer durumlarda karar ya da işlemin kamuya açıklanması gününden itibaren başlar.

42. Mahkeme, İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (b) ve (c) bentlerini de dikkate almıştır. Kural şöyledir:

*Kural 36
Kabul Edilirlik Kriterleri*

(1) Mahkeme başvuruları yalnız şu hallerde görüşebilir:

(...)

b) İtiraz edilen hüküm veya kararlar ilgili olarak kanunlarla belirlenmiş tüm kanun yolları tüketildiği zaman;

c) Başvurucuya nihai etkin hukuki çözüm teslim edildikten sonra başvurunun dört ay içerisinde teslim edilmesi durumunda;

43. Mahkeme ayrıca Anayasa'nın 53. maddesine [[İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir:

Bu anayasayla güvenceye bağlanan insan hak ve temel özgürlüklerinin yorumlanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla uyumlu şekilde yapılır.

44. Mahkeme başvuruçunun iki iddiayı gündeme getirdiğini tekrar eder: (i) kendisinin suçluluğu veya suçsuzluğunu belirleyecek nihai bir mahkeme kararı olmaksızın 6 (altı) yıl tutuklu kalması nedeniyle Sözleşme'nin 5.3 madde fıkrasının ihlaline ilişkin iddia ve (ii) kendisinin suçluluğu veya suçsuzluğunu belirleyecek nihai bir mahkeme kararı olmaksızın yargılamanın 8 (sekiz) yıl sürüncemeden kalmasından dolayı Sözleşme'nin 6. madde 1. fıkrasının ihlaline ilişkin iddia.
45. Mahkeme Sözleşme'nin 5. madde 3. fıkrası ile Sözleşme'nin 6.1 fıkrasıyla bağlantılı Anayasa'nın 31. maddesinin ceza yargılaması sürecinin herhangi bir aşamasında usule ilişkin farklı güvenceler sunduğunu, bu nedenle her iki iddianın ayrı ayrı ele alınacağını değerlendirmiştir.

Sözleşme'nin 5.3 madde fıkrası ihlali iddiasıyla ilgili olarak

46. Sözleşme'nin 5.3 madde fıkrası ihlali iddiasının ayrıntılı olarak incelenebilmesi için öncelikle böyle bir iddianın son tutukluluk halinin bitiminden itibaren işlemeye başlamış olan ve Kanun'un 49. maddesinde belirtilip İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (c) bendinde ayrıntıları verildiği şekilde 4 (dört) aylık yasal süre içerisinde ortaya konup konmadığı tespit edilmelidir.
47. Mahkeme 4 (dört) aylık yasal sürenin son tutukluluk süresinin bittiği anda işlemeye başladığını tespit etmiştir (bkz. örneğin *Solmaz v. Türkiye*, AIHM Başvuru No: 27561/02, 16 Nisan 2007 tarihli karar, paragraf 36).
48. Mahkeme bu doğrultuda İstinaf Mahkemesi'nin başvuruçunun tutukluluk haline son verme kararını 6 Ocak 2014 tarihinde aldığını ve bu kararın başvuruçuya 27 Ocak 2014 tarihinde tebliği edildiğini, bunun da Mahkeme açısından son tutukluluk hali döneminin sonu olduğunu tespit etmiştir.
49. Mahkeme ayrıca Sözleşme'nin 5. madde 3. fıkrası ihlali iddiasının 21 Ocak 2015 tarihinde ortaya konduğunu, bu iddianın Kanun'un 49. maddesine belirtilip ayrıntıları İçtüzük'ün 36. madde (1) c) bendinde verilmiş olan 4 (dört) aylık yasal sürenin dolmasından 8 (sekiz) ay sonra ortaya konduğunu tespit etmiştir.
50. Sonuç olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 5.3 madde fıkrası ihlaline ilişkin iddiayı incelemenin imkansız olduğunu, zira başvurunun Kanun'un 49. maddesi ve İçtüzük'ün 36. kuralı (1) c) bendine uygun şekilde yapılmadığını değerlendirmiştir (bkz. *Idalov v. Rusya*, [DHM], Başvuru No: 5826/03, 22 Mayıs 2012 tarihli kararın 116. paragrafı).
51. Mahkeme, Kanununun 49. maddesi ve İçtüzük'ün 36. kuralı (1) c) kuralında belirtilen dört (4) aylık sürenin amacının Anayasayla ilgili davaların makul bir süre içerisinde görüşülmesini sağlayacak ve önceki kararların sürekli bir şekilde itiraza açık olmadığını ortaya koyacak şekilde hukuki güvenlik sağlamak olduğunu tespit etmiştir (bkz. *O'Loughlin ve diğerleri v. Birleşik*

Krallık, başvuru No: 23274/04, AİHM, 25 Ağustos 2005 tarihli kararı ve ayrıca bkz. KI140/13, *Ramadan Cakiqi*, 17 Mart 2014 tarihli kabul edilmezlik kararı, 24. paragraf).

52. Mahkeme, temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına ilişkin başvurularının Kanununun 49. maddesi ve İçtüzüğü'nün 36. kuralı (1) c) bendinde belirtilen dört (4) aylık yasal süre içerisinde teslim edilmesi için “*gerekli özeni gösterme*” yükümlülüğünün başvurucuların kendilerine veya onların temsilcilerine ait olduğunu belirtmek ister. (bkz. *Mocanu ve diğerleri v. Romanya*, [DHM], 10865/09, 45886/07 ve 32431/08 numaralı başvurular, 17 Eylül 2014 tarihli karar, 263-267. paragraflar)

Makul bir süre içerisinde adil ve tarafsız yargılanma hakkıyla ilgili Sözleşme'nin 6.1 madde fıkrasıyla bağlantılı Anayasa'nın 31. madde ihlali var mıydı?

53. Ceza yargılama süresinin makul olduğunu tespit edebilmesi için Mahkeme, davanın karmaşıklığı, başvurucunun davranışı ve ilgili idari ile adli makamların davranışını dikkate alması gerekir (bkz. *König v. Almanya*, AİHM Başvuru No: 6232/73, 28 Haziran 1978 tarihli kararın 99. paragrafı).
54. Davanın karmaşıklığı örneğin dava dilekçesinin sayısı, davaya müdahil tarafların sayısı, sanık ve tanıkların sayısı ile davanın uluslararası boyutu gibi nedenlerden ileri gelir (bkz. *Neumeister v. Avusturya*, AİHM Başvuru No: 1636/63, 27 Haziran 1968 tarihli kararın 20. paragrafı).
55. Anayasa'nın 31. maddesi ile Sözleşme'nin 6.1 madde fıkrası başvurucuları yargı organlarıyla etkin bir şekilde işbirliği yapmaya mecbur kılmaz. Onlar, yürürlükteki kanunların kendilerine sunduğu kanun yollarından yararlandıkları için de suçlu sayılamazlar. Ancak onların davranışı, kamu kurumlarına mal edilemeyen ve süreçlerin Sözleşme'nin 6.1 madde fıkrasında belirlendiği makul süreden daha uzun sürüp sürmediği tespiti esnasında dikkate alınması gereken nesnel bir olguyu meydana getirir (bkz. *Eckle v. Almanya*, AİHM Başvuru No: 8130/78, 15 Temmuz 1982 tarihli kararın 82. paragrafı).
56. Anayasa'nın 31. maddesi ve Sözleşme'nin 6.1 madde fıkrası mahkemelerin mezkur madde ile belirlenmiş olan kriterleri yerine getirecek şekilde yargı sisteminin teşkilatlanması konusunda yetkili makamları yükümlü kılmaktadır (bkz. *Abdoella v. Hollanda*, AİHM Başvuru No: 12728/87, 25 Kasım 1992 tarihli kararın 24. paragrafı).
57. Davaların karmaşık olabilmelerine rağmen Mahkeme, uzun süreli yargılama süreci eksikliği dönemini “makul” sayabilir (bkz. *Adiletta v. İtalya*, AİHM Başvuru No: 20/1990/211/271-273, 24 Ocak 1991 tarihli kararın 17. paragrafı).
58. Mahkeme aslında adalet mahkemeleri tüm derecelerinin uzun zamana yayılmış bir süreçte birkaç dava yapmış olmalarına rağmen derece mahkemelerinin etkin olduklarını değerlendirmiştir.

59. Ancak Mahkeme, adalet mahkemeleri etkisiz olmadıkları halde, özellikle ceza davalarını makul bir süre içerisinde sonuçlandırmak onların anayasal ve yasal görevidir. Kargaşa ve güvensizliğe neden olmamak için derece mahkemelerinin bir davanın sonsuza kadar bir dereceden diğerine nakline izin vermemelidir. Aksi halde kamuoyunun hukuk düzenine olan güveni sarsılır.
60. Dahası Mahkeme, dava sürecinin devam etmekte olduğunu ve anayasal uygunluk denetiminin yapılacağı nihai bir kararın bulunmadığını tespit etmiştir. Mahkeme bu nedenle başvurusu erken yapıldığını değerlendirmiştir.
61. Mahkeme, kanun yollarının tüketilmesi ilkesinin gerekçesinin, hukuk mahkemeleri de dâhil olmak üzere söz konusu otoritelere olası Anayasa ihlalinin önleme veya düzeltmeye fırsat vermek olduğunu vurgulamak ister. Bu kural Kosova hukuk sisteminin olası Anayasal hak ihlalleriyle ilgili etkin kanun yolları geliştireceği varsayımından hareketle konulmuştur. (bkz. *mutatis mutandis*, *AIHM 25803/94 sayılı Selmouni – Fransa* davası 28 Temmuz 1999 tarihli kararı). Her halükarda anayasal hakların söz konusu başvurularda açıkça belirtilmesi zorunlu değildir. Bu başvuru üstü kapalı bir şekilde yapılmış olmasına rağmen kanun yollarının tüketilmesi koşulu yerine getirilmiştir (bkz. *mutatis mutandis*, *56679/00 numaralı Azinas – Kıbrıs* davasına ilişkin 28 Nisan 2004 tarihli karar).
62. Netice olarak başvuru, Anayasa'nın 113.7 madde fıkrasında belirtilen Kanun'un 47 ve 49. maddesi ile İçtüzüğü'nün 36. kuralı (1) (b) ve c) bentlerinde ayrıntıları verilmiş olan kanun yollarını henüz tüketmemiş olup bu başvuru kabul edilmez olarak ilan edilmektedir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 fıkrası, Kanun'un 47 ve 49. maddeleri ile İÇTÜZÜĞÜN 36. kuralı (1) (b) ve (c) benleri uyarınca Kosova Anayasa Mahkemesi'nin 13 Eylül 2016 tarihinde yapılan duruşmasında oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilmez olduğunun İLANINA,
- II. Kararın taraflara TEBLİĞ EDİLMESİNE,
- III. Kanununun 20.4 maddesi uyarınca bu kararın Resmi Gazetede YAYIMLANMASINA karar verilmiştir.
- IV. İşbu kararın derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Altay Suroy

Arta Rama-Hajrizi